

АНОТАЦІЯ

Макарова О.О. Механізми державного управління митною справою в контексті забезпечення фіскальної політики України. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Національний університет «Одеська політехніка» МОН України, Одеса, 2024.

Дисертація присвячена дослідженню механізмів державного управління митною справою в контексті забезпечення фіскальної політики України.

У вступі до дисертації обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет роботи та методологію. Розкрито актуальність обраної теми, наукове та практичне значення дисертаційного дослідження.

Перший розділ присвячено вивченню теоретичних підходів до визначення поняття «механізми державного управління митною справою» та його відмінність від поняття «механізми публічного управління» щодо митної справи.

У розділі проаналізовано наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сутності та підходів до визначення поняття «механізми державного управління» та «механізми публічного управління» у сфері здійснення митної справи в Україні. Надано авторське визначення поняття «механізми державного управління митною справою». Розмежовано державне та публічне управління, досліджено суб'єктно-об'єктні зв'язки та залучення стейкхолдерів в кожному з них. Аргументовано, що сферу управління митною справою доцільно віднести не до державного, а до публічного управління.

Проаналізовано понятійно-категоріальний апарат сфери. Запропоновано авторську класифікацію механізмів державного управління митною справою.

У другому розділі досліджено виконання фіскальної функції митними органами України.

Проведено аналіз теоретико-правових засад участі митних органів в здійсненні фіскальної політики України. Виявлено та розкрито особливості, сучасний стан державно-правового регулювання адміністрування митних платежів митними органами України. Досліджено виконання фіскальної функції митними органами України. Встановлено, що реалізація фіскальної функції митними органами носить визначальний характер в діяльності цих органів, враховуючи їх організаційну структуру, кадровий потенціал та функціональні повноваження.

Визначено основні механізми державного управління митною справою, які задіяні при виконанні фіскальної функції митними органами. Виявлено проблеми у функціонуванні існуючих механізмів, розкрито джерела недоліків в роботі митних органів в напрямку реалізації фіскальної політики, визначено проблемні питання організаційно-управлінської сфери та надано пропозиції щодо можливих шляхів їх вирішення.

Обґрунтовано необхідність перегляду ролі митних органів України в здійсненні фіскальної політики, враховуючи зарубіжний досвід посилення безпекових функцій митних органів та зменшення податкового навантаження на експортно-імпортні операції з метою сприяння розвитку міжнародної торгівлі. Визначено, що значне превалювання фіскальної функції і ролі митних органів України в наповненні державного бюджету України ставлять значні виклики перед вітчизняними науковцями, практиками і законодавцями щодо оптимізації подальшої інституційної розбудови митної системи України для гармонійного функціонування в межах єдиного європейського митного простору.

Запропоновано для посилення безпекових функцій митних органів не лише внести зміни у законодавство, але й запровадити інституційну перебудову всієї системи митних органів задля забезпечення спроможності оперативно реагувати на зміни та виклики зовнішніх загроз. Надано пропозиції змінити підходи до формування митної політики, змінивши пріоритети з фіскальної функції на безпекову.

Третій розділ дисертації присвячено розгляду напрямів удосконалення механізмів державного управління митною справою. Досліджено організаційно-адміністративні механізми трансформації митних органів для ефективної реалізації фіскальної функції. Обґрунтовано нагальну потребу в посиленні сервісної складової при виконанні покладених на митні органи завдань. Також надано аргументацію щодо необхідності зменшення контролюючого фактору з метою спрощення митних процедур та сприяння розвитку міжнародній торгівлі, особливо під час кризових явищ. Надано висновок, що від ефективності взаємодії митниці і суб'єктів ЗЕД наряду залежать показники ефективності Держмитслужби. Визначено, що сервісоорієнтованість має стати ключовим напрямком подальшого розвитку митної системи України.

Надано пропозиції щодо застосування певних механізмів державно-управлінським апаратом, які мають вплинути на подальшу організаційну та інституційну розбудову системи митних органів. Всі ці механізми, в разі їх вдалого застосування, мають перетворити українську митницю на дійсно відкритий сервісно-орієнтований державний орган, який ефективно виконує покладені на нього завдання і функції.

Досліджено роль фінансово-економічних механізмів в управлінні митною справою. Надано пропозиції збільшити фінансування Державної митної служби України з метою посилення інституційної спроможності митних органів протистояти викликам і загрозам сьогодення. Визначено, що інституційна слабкість, недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення митних органів погіршує якість виконання основних функцій Держмитслужбою та підвищує корупційні ризики. Надано пропозиції переглянути структуру оплати праці посадових осіб митних органів та переглянути підходи до атестації митників і перевірки їх доброчесності. Запропоновано класифікувати фінансово-економічні механізми управління діяльністю митною справою в залежності від їх сфери застосування.

Опрацьовано очікувані результати від криміналізації товарної контрабанди. Визначено основні можливі шляхи ухилення від запровадженої кримінальної відповідальності. Також досліджено можливі загрози в ході реалізації правової новели. Запропоновані механізми, які мають бути задіяні з боку державно-управлінського апарату для збільшення економічного ефекту від запровадження кримінальної відповідальності за порушення митних правил.

Наукові результати дослідження надали змогу сформуванню низки висновків та рекомендацій, що мають як теоретичне, так і практичне значення.

Ключові слова: митна справа, митні органи, державне управління, публічне управління, механізми державного управління, механізми публічного управління, механізми державного управління митною справою, фіскальна політика, митна політика, митні платежі, адміністрування митних платежів, фіскальна функція митних органів, безпекова функція митних органів, сервісна функція митних органів, митна безпека, криміналізація «товарної» контрабанди, кримінальна відповідальність за порушення митних правил.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Макарова О. Організаційні засади діяльності митних органів з урахуванням зарубіжного досвіду. Теоретичні та прикладні питання державотворення. Вип. 26. Одеса. 2021. С. 76-82. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb262021239012>; URL: <http://taais.oridu.odessa.ua/article/view/239012>

2. Макарова О. Механізми державного управління митною справою: підходи до визначення понять. Актуальні проблеми державного управління. Збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. Вип. 26. Одеса. 2021. С. 126-130. URL:

<https://doi.org/10.35432/1993-8330appa3842021246358>;

URL:

<http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/246358>

3. Makarova O. Criminal liability for smuggling of goods: Ukrainian prospects and foreign experience. Green, Blue & Digital Economy Journal. Volume 3. Number 1. Riga, Latvia. 2022. P. 28-33. URL: <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2022-1-5>; URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/gbdej/article/view/1736>

4. Макарова О.О. Інноваційні механізми в державному управлінні митною справою: наближення до європейських стандартів. «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. № 6(34). 2024. С. 159-171. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)-159-171](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34)-159-171)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Макарова О. Реалізація фіскальної функції Державною митною службою України: проблеми та виклики. Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених в рамках заходу «Школа розвитку молоді» (Київ, 25 листоп. 2020 р.) / за заг. ред. А. Савкова, М. Білинської, О. Петрос, І. Дегтярьової. Київ : НАДУ, 2020. С. 157-159.

2. Макарова О. Вплив державного управління митною справою на захист довкілля. Economy and human-centrism: the modern foundation for human development : V International scientific conference (Leipzig, April 23-24, 2021) / Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2021. С. 108-112.

3. Makarova O. The impact of state customs policy on the development of Ukrainian domestic market. Trends in development of innovative scientific research in the context of global changes : Conference Proceedings International scientific conference (Riga, Latvia, May 7-8, 2021) / Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021 P. 107-110.

4. Makarova O. Ukrainian public administration in the field of customs affairs: international experience. Teoria și practica administrării publice : Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale, 21 mai 2021 / comitetul științific: Oleg Balan [et al.] ; comitetul organizatoric: Oleg Balan (președinte) [et al.]. – Chișinău : AAP, 2021 (Tipogr. «Print-Caro»). P. 337-340.

5. Makarova O. Organizational principles of Ukrainian customs authorities activity. Порівняльне публічне управління та адміністрування : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 28 травня 2021 р.) / за заг. ред. Н.М. Колісніченко. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. С. 133-135.

6. Макарова О. Вплив державного управління митною справою на конкурентоспроможність територій (на прикладі Одеської області). Удосконалення економічних механізмів розвитку території : матеріали щорічної науково-практичної конференції (Одеса, 28 травня 2021 р.) / ОдеС. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. С. 25-28.

7. Макарова О. Державне управління митною справою: вплив інститутів громадянського суспільства. Публічне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи [Електронний ресурс] : матеріали XII наук. інтернетконф. за міжнар. участю для аспірантів та докторантів, 28 трав. 2021 р. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. С. 224-227.

8. Макарова О. Забезпечення механізмів державного управління митною справою: кадровий аспект. Проблеми розвитку соціально-економічних систем у національній та глобальній економіці : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 5 червня 2021 р.). – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2021. С. 28-32.

9. Макарова О. Зарубіжний досвід державного управління митною справою. Формування конкурентоспроможності національної економіки: трансформації в умовах розвитку інновацій : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 3-4 вересня 2021 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2021. С. 32-37.

10. Макарова О. Роль цифровізації митних процедур в підвищенні ефективності управління митною справою в Україні. Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Одеса, 8 жовтня 2021 р.) / ОдеС. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. С. 229-231.

11. Макарова Е. Внедрение системы совместного транзита как инструмент государственного регулирования таможенных рисков. Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice : Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale, ediția a 8-a, 25 februarie 2022 / comitetul organizatoric: Balan Oleg [et al.] ; colegiul redacțional: Popovici Angela [et al.]. – Chișinău : AAP, 2022 (Print-Caro). P. 263-267.

12. Макарова О. Механізми підвищення ефективності державного управління митною справою в умовах війни. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в повоєнний період в Україні : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія : І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 2. К. : ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. С. 59-62.

13. Макарова О. Логістичний підхід до управління митною справою в умовах кризових явищ. Історія торгівлі, податків та мита : матеріали XVI Міжнародної наукової конференції. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2022. С. 167-169.

14. Макарова О. Європейська інтеграція української митниці в рамках підготовки до членства в ЄС: досягнення та перспективи. Антикризове регулювання економіки у 2023 році: теорія та практика в умовах європейської інтеграції України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 лютого 2023 р.). – Львів-Торунь : Lina-Press 2023. С. 12-15.

15. Макарова О. Роль митних органів в забезпеченні фіскальної політики держави під час дії воєнного стану. «Наукова весна» 2023 : матеріали

XIII Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 1-3 березня 2023 року / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» - Дніпро : НТУ «ДП», 2023. С. 317-318.

16. Макарова О. Інновації в державному управлінні митною справою: чи матимуть успіх нововведення? Забезпечення стійкості системи публічної влади та управління в умовах воєнного стану та відновлення України : матеріали Всеукраїнської наук.наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 18 травня 2023 р. Одеса : Одеська політехніка. 2023. С. 101-104.

ABSTRACT

Makarova O.O. Mechanisms of customs affairs public administration in the context of ensuring the fiscal policy of Ukraine.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the specialty 281 "Public management and administration". Odessa Polytechnic National University, Odesa, 2024.

The dissertation is devoted to researching of the mechanisms of public administration of customs affairs in the context of ensuring the fiscal policy of Ukraine.

The introduction to the dissertation substantiates the relevance of the research, formulates the goal and task, defines the object, subject of work and methodology. The relevance of the chosen topic, the scientific and practical significance of the dissertation research are revealed.

The first chapter is devoted to the study of theoretical approaches to the definition of the concept of "mechanisms of public administration of customs affairs" and its difference from the concept of "mechanisms of public management" in relation to customs affairs.

The chapter analyzes the scientific publications of Ukrainian and foreign scientists regarding the essence and approaches to defining the concepts of "mechanisms of public administration" and "mechanisms of public management" in the field of customs affairs in Ukraine. The author's definition of the concept of "mechanisms of public administration of customs affairs" is provided. State and public management are distinguished, subject-object relations and stakeholder involvement in each of them are investigated. It is argued that the sphere of customs administration should be attributed not to state, but to public administration.

The conceptual and categorical apparatus of the field is analyzed. The author's classification of the mechanisms of state management of customs affairs is proposed.

The second chapter examines the performance of the fiscal function by the customs authorities of Ukraine.

An analysis of the theoretical and legal basis of the participation of customs authorities in the implementation of the fiscal policy of Ukraine was carried out. The peculiarities, the current situation of the state-legal regulation of the administration of customs duties by the customs authorities of Ukraine have been identified and disclosed. The performance of the fiscal function by the customs authorities of Ukraine was studied. It has been established that the performance of the fiscal function by the customs authorities has a determining character in the activity of these authorities, considering their organizational structure, personnel potential and functional powers.

The main mechanisms of public administration of customs affairs, which are involved in the performance of the fiscal function by customs authorities, are defined. Problems in the functioning of existing mechanisms were identified, sources of shortcomings in the work of customs authorities in the direction of implementing fiscal policy were revealed, problematic issues in the organizational and management sphere were identified, and proposals were provided for possible ways to solve them.

The need to revise the role of customs authorities of Ukraine in the implementation of fiscal policy is substantiated, considering the foreign experience of strengthening the security functions of customs authorities and reducing the tax burden on export-import operations in order to promote the development of international trade. It was determined that the significant predominance of the fiscal function and the role of the customs authorities of Ukraine in filling the state budget of Ukraine pose significant challenges to scientists, practitioners and legislators regarding the optimization of further institutional development of the customs system of Ukraine for harmonious functioning within the single European customs space.

To strengthen the security functions of customs authorities, it is proposed not only to introduce changes in the legislation, but also to introduce an institutional restructuring of the entire system of customs authorities in order to ensure the ability to quickly respond to changes and external threats. Proposals have been made to

change approaches to the formation of customs policy, changing priorities from the fiscal function to the security function.

The third chapter of the dissertation is devoted to the consideration of directions for improving the mechanisms of public administration of customs affairs. The organizational and administrative mechanisms of the transformation of customs bodies for the effective implementation of the fiscal function have been studied. The urgent need to strengthen the service component in the performance of the tasks assigned to the customs authorities is substantiated. Arguments are also provided regarding the need to reduce the controlling factor to simplify customs procedures and promote the development of international trade, especially during crisis events. The conclusion is given that the efficiency indicators of the State Customs Service directly depend on the effectiveness of the interaction between the customs and the international traders. It was determined that service orientation should become the key direction of the further development of the customs system of Ukraine.

Proposals have been made regarding the use of certain mechanisms by the state administrative apparatus, which should influence the further organizational and institutional development of the system of customs authorities. All these mechanisms, in the case of their successful implementation, should turn the Ukrainian customs into a truly open service-oriented state body that effectively fulfills its tasks and functions.

The role of financial and economic mechanisms in the administration of customs affairs is studied. Proposals have been made to increase the financing of the State Customs Service of Ukraine to strengthen the institutional capacity of customs authorities to face the challenges and threats of today. It was determined that institutional weakness, insufficient level of material and technical support of customs bodies worsens the quality of performance of the main functions of the State Customs Service and increases corruption risks. Proposals have been made to review the salary structure of customs officials and review approaches to certification of customs officials and verification of their integrity. It is proposed to classify the

financial and economic mechanisms of managing customs activities depending on their scope of application.

The expected results from the criminalization of goods smuggling have been elaborated. The main possible ways of evading the introduced criminal liability are identified. Possible threats during the implementation of the new law were also investigated. Proposed mechanisms that should be used by the state administrative apparatus to increase the economic effect of the introduction of criminal liability for violation of customs rules.

The scientific results of the study made it possible to form conclusions and recommendations that have both theoretical and practical significance.

Keywords: customs affairs, customs authorities, state administration, public administration, mechanisms of state administration, mechanisms of public administration, mechanisms of customs affairs public administration, fiscal policy, customs policy, customs duties, administration of customs duties, fiscal function of customs authorities, security function of customs authorities, service function of customs authorities, customs security, criminalization of "goods" smuggling, criminal liability for violation of customs rules.

LIST OF PUBLISHED PAPERS ON THE TOPICS OF THE DISSERTATION

Papers in which the main scientific results of the dissertation are published:

1. Makarova, O.O. Organizational principles of activity of customs authorities considering foreign experience. *Theoretical and Applied Issues of State Building*, Issue 26. P. 76-82. 2021. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb262021239012>; URL: <http://taais.oridu.odessa.ua/article/view/239012>
2. Makarova, O. Mechanisms of customs affairs' public administration: approaches to definitions. *Actual Problems of Public Administration*, 3(84). P. 126–130. URL: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa3842021246358>; URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/246358>

3. Makarova O. Criminal liability for smuggling of goods: Ukrainian prospects and foreign experience. Green, Blue & Digital Economy Journal. Volume 3. Number 1. Riga, Latvia. 2022. P. 28-33. URL: <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2022-1-5>; URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/gbdej/article/view/1736>

4. Makarova O.O. Innovative mechanisms in public administration of customs affairs: approach to European standards. Scientific innovations and advanced technologies (Series « Management and administration», Series «Law», Series «Economics», Series «Psychology», Series «Pedagogy»). Issue № 6(34). 2024. P. 159-171. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)-159-171](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34)-159-171)

Papers certifying the approbation of the dissertation materials:

1. Makarova O. Realization of the fiscal function by the State Customs Service of Ukraine: problems and challenges. Theory and practice of public management and administration in the 21st century: materials III All-Ukrainian. science and practice conf. for international with the participation of students of higher education and young scientists within the framework of the "Youth Development School" event (Kyiv, November 25, 2020) / by general ed. A. Savkova, M. Bilynska, O. Petroye, I. Degtyareva. Kyiv: NADU, 2020. P. 157-159.

2. Makarova O. The impact of state administration of customs affairs on environmental protection. Economy and human-centrism: the modern foundation for human development : V International scientific conference (Leipzig, April 23-24, 2021). Riga, Latvia : "Baltija Publishing ", 2021. P. 108-112.

3. Makarova O. The impact of state customs policy on the development of Ukrainian domestic market. Trends in development of innovative scientific research in the context of global changes : Conference Proceedings International scientific conference (Riga, Latvia, May 7-8, 2021). Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. P. 107-110.

4. Makarova O. Ukrainian public administration in the field of customs affairs: international experience. Teoria și practica administrării publice : Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale, 21 mai 2021 / comitetul științific:

Oleg Balan [et al.] ; comitetul organizatoric: Oleg Balan (președinte) [et al.]. – Chișinău : AAP, 2021 (Tipogr. «Print-Caro»). P. 337-340.

5. Makarova O. Organizational principles of Ukrainian customs authorities activity. Comparative public management and administration: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference (Odesa, May 28, 2021) / by general ed. N.M. Kolisnichenko. Odesa: ORIDU NADU, 2021. P. 133-135.

6. Makarova O. The influence of public administration of customs affairs on the competitiveness of territories (on the example of Odesa region). Comparative Public Administration and Administration [Electronic resource]: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, May 28, 2021, edited by N. M. Kolisnichenko. Odessa: ORIDU NADU, 2021. P. 25-28.

7. Makarova O. Public administration of customs affairs: the influence of institutions of civil society. Public administration in Ukraine: the history of state formation, challenges and prospects [Electronic resource]: materials of XII Science. internet conference for international participation for graduate students and doctoral students, May 28. 2021. Odesa: ORIDU NADU, 2021. P. 224-227.

8. Makarova O. Provision of mechanisms of public administration of customs affairs: personnel aspect. Problems of the development of socio-economic systems in the national and global economy: a collection of materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Kyiv, June 5, 2021). - K.: NGO "Kyiv Economic Scientific Center". 2021. P. 28-32.

9. Makarova O. Foreign experience of public administration of customs affairs. Formation of the competitiveness of the national economy: transformations in the conditions of the development of innovations: materials of reports of the International Scientific and Practical Conference (Zaporizhia, September 3-4, 2021). Zaporizhzhia: Classical Private University. 2021. P. 32-37.

10. Makarova O. The role of digitization of customs procedures in increasing the efficiency of customs administration in Ukraine. Public administration: traditions, innovations, global trends: materials of the All-Ukrainian

scientific and practical conference with international participation (Odesa, October 8, 2021). Odesa: ORIDU NADU, 2021. P. 229-231.

11. Makarova O. Implementation of the joint transit system as an instrument of state regulation of customs risks. Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice : Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale, ediția a 8-a, 25 februarie 2022 / comitetul organizatoric: Balan Oleg [et al.] ; colegiul redacțional: Popovici Angela [et al.]. – Chișinău : AAP, 2022 (Print-Caro). P. 263-267.

12. Makarova O. Mechanisms for increasing the efficiency of public administration of customs affairs in war conditions. Public management and administration in war conditions and in the post-war period in Ukraine: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference in three volumes, Kyiv, DZVO "University of Education Management" National Academy of Sciences of Ukraine, April 15-28, 2022; ed. board: I.O. Degtyareva, V.S. Kuybida, P.M. Petrovskyi et al., comp. THEN. Miller. Vol. 2. K.: DZVO "UMO" National Academy of Sciences of Ukraine. 2022. P. 59-62.

13. Makarova O. Logistical approach to the administration of customs affairs in the conditions of crisis phenomena. History of trade, taxes and duties: materials of the 16th International Scientific Conference. Dnipro: University of Customs and Finance, 2022. P. 167-169.

14. Makarova O. European integration of Ukrainian customs in preparation for EU membership: achievements and prospects. Anti-crisis regulation of the economy in 2023: theory and practice in the conditions of European integration of Ukraine: materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Odesa, 17 February 2023). Lviv-Torun: Lina-Press 2023. P. 12-15.

15. Makarova O. The role of customs authorities in ensuring the fiscal policy of the state during martial law. "Scientific Spring" 2023: materials of the XIII International scientific and technical conference of students, postgraduates and young scientists, Dnipro, March 1-3, 2023 / National Technical University "Dniprovsk Polytechnic". Dnipro: NTU "DP", 2023. P. 317-318.

16. Makarova O. Innovations in the state administration of customs affairs: will the innovations be successful? Ensuring the stability of the system of public power and management in the conditions of martial law and the restoration of Ukraine: materials of the All-Ukrainian science and practice conf. for international participation, May 18, 2023. Odesa: Odesa Polytechnic. 2023. P. C. 101-104.